

**OPERA: INTERSECȚII CULTURALE, SOCIALE, ESTETICE ȘI
AXIOLOGICE**

**OPERA: CULTURAL, SOCIAL, AESTHETIC, AND AXIOLOGICAL
INTERSECTIONS**

LILIANA CIOBANU¹²⁰

doctorandă,

Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice

<https://orcid.org/0000-0002-9178-9822>

CZU 792.54.01

DOI <https://doi.org/10.55383/iadc2025.93>

Opera reprezintă o formă complexă de artă care transcende granițele unor discipline tradiționale, integrând muzica, teatrul, dansul și scenografia într-un discurs cultural sincretic. Prezentul studiu abordează opera dintr-o perspectivă interdisciplinară, analizând dimensiunile sale culturale, sociale, estetice și axiologice. Se examinează rolul operei în diseminarea valorilor culturale și sociale, consolidarea identității colective și formarea sensibilității estetice și morale, subliniindu-se

¹²⁰ E-mail: ichtusgdi@gmail.com

funcția sa reflexivă asupra realităților contemporane. Prin analiza practicilor scenice naționale și internaționale, se argumentează relevanța operii în decriptarea crizelor identitare și sociale, stimularea gândirii critice, cultivarea conștiinței etice și promovarea dialogului intercultural în contextul actual.

Cuvinte-cheie: operă, teatru de operă, studii culturale, identitate culturală, valori sociale, axiologie, estetică, regie contemporană

Opera is a complex form of art that transcends the boundaries of traditional disciplines by integrating music, theatre, dance, and scenography into a syncretic cultural discourse. This study approaches opera from an interdisciplinary perspective, analysing its cultural, social, aesthetic, and axiological dimensions. It examines the role of opera in disseminating cultural and social values, consolidating collective identity, and shaping aesthetic and moral sensibilities, while emphasising its reflective function in relation to contemporary realities. Through an analysis of national and international stage practices, the study argues for opera's relevance in decoding identity and social crises, stimulating critical thinking, cultivating ethical awareness, and promoting intercultural dialogue in the current context.

Keywords: opera, lyric theatre, cultural studies, cultural identity, social values, axiology, aesthetics, contemporary directing

Introducere

Opera, în calitate de fenomen cultural complex, depășește limitele temporale și spațiale, reunind dimensiuni estetice, sociale și axiologice într-un discurs coerent. Încă de la originile sale, ea s-a configurat ca formă de expresie artistică și mecanism de modelare a conștiinței colective, reflectând în mod constant dinamica valorilor și normelor sociale. În contextul actual, marcat de globalizare și mutații culturale accelerate, opera continuă să medieze relația dintre tradiție și inovație, facilitând reinterpretarea reperelor identitare și morale.

Mai mult decât, ca o manifestare estetică, teatrul de operă constituie un spațiu de interogare a marilor teme existențiale, reunind diverse limbaje artistice într-o experiență sinestezică de profund impact emoțional. Caracterul său sincretic, situat la intersecția muzicii, teatrului și artelor vizuale, amplifică mesajul transmis, conferindu-i valențe educaționale, etice și filosofice. Ca formă de reprezentare simbolică, opera reflectă realitățile socio-culturale și stimulează gândirea critică asupra dilemelor morale și asupra condiției umane.

Lucrarea de față explorează modul în care opera contribuie la formarea identității culturale și sociale, evidențiind impactul său asupra educației estetice și asupra formării sistemelor de valori. Ancorată în perspective interdisciplinare din studiile culturale, filosofia artei și estetică, demersul analizează relevanța teatrului liric contemporan și potențialul său de a modela dinamica socială, responsabilitatea morală și interacțiunile culturale într-un context în continuă schimbare.

Opera ca fenomen cultural și social

1. *Opera ca formă de „artă totală” – experiența sinestezică și implicarea spectatorului.* Reunind elementele muzicale, dramatice și vizuale într-o sinteză estetică, opera

oferă o experiență senzorială completă. Conceptul de *Gesamtkunstwerk*, teoretizat de Richard Wagner, subliniază ideea unei fuziuni artistice, în care fiecare componentă interacționează organic pentru a crea un spectacol unitar [1]. Muzica dobândește un rol structural, acționând ca forță narativă autonomă, capabilă să intensifice tensiunea dramatică, în timp ce scenografia și regia configurează un discurs vizual ce amplifică semnificațiile simbolice ale spectacolului.

Dimensiunea sinestezică a operei crește impactul emoțional și favorizează o imersiune culturală totală, combinând sunetul, imaginea și mișcarea pentru a stimula simțurile și a genera o trăire estetică intensă. Opera *Tristan și Isolda* de Richard Wagner exemplifică perfect această viziune, armoniile inovatoare, iluminarea simbolică și dramaturgia complexă unindu-se într-o experiență perceptuală deosebită. Muzica, prin ritmurile suspendate, dilată timpul perceput, inducând spectatorului un sentiment continuu de anticipație și tensiune. Această manipulare a temporalității, aprofundată de Roger Scruton în analiza sa asupra operei wagneriene, demonstrează modul în care structurile muzicale reflectă concepte filosofice și culturale, explorând interacțiunea dintre muzică, timp și experiența umană dintr-o perspectivă hermeneutică [2]. În prezent, noile tehnologii extind dimensiunea sinestezică a spectacolului liric, integrând elemente multimedia care sporesc impactul vizual și conceptual. Montarea operei *Tristan și Isolda* în regia lui Thorleifur Örn Arnarsson pentru Festivalul de la Bayreuth (2024) ilustrează modul în care tehnicile de punere în scenă potentează forța emoțională și filosofică a operei, utilizând sinergia dintre muzică și scenografie pentru a sublinia teme fundamentale, precum iubirea și sacrificiul. De asemenea, producția *Lohengrin* regizată de Silviu Purcărete la Opera Națională București a fost apreciată de criticul Lena Vieru Conta ca un *Gesamtkunstwerk* „foarte viu”, o „megastructură sonor-vizuală” încărcată de referințe culturale și simbolice [3].

Astfel, opera contemporană continuă să extindă și să reconfigureze limitele sinesteziei artistice, demonstrându-și capacitatea de a se reinventa într-un peisaj cultural aflat într-o continuă transformare, marcat de interacțiuni vizuale și auditive din ce în ce mai sofisticate. Fuziunea artelor amplifică puterea emoțională a spectacolului liric, consolidând statutul operei ca un spațiu de convergență între tradiție și inovație.

2. *Opera și identitatea culturală – tradiție, naționalism și globalizare.* Opera a jucat un rol important în articularea identității culturale, reflectând valorile sociale și estetice ale fiecărei perioade istorice. În secolul al XIX-lea, teatrul liric a fost un instrument cheie în consolidarea identităților colective naționale. Compozitori precum Giuseppe Verdi în Italia și Richard Wagner în Germania au integrat teme istorice și mitologii autohtone în creațiile lor, conferindu-le o dimensiune simbolică destinată să consolideze sentimentul de apartenență națională. În spațiul românesc, *Oedipe* de George Enescu exemplifică reinterpretarea

mitologiilor universale printr-un idiom muzical național, îmbinând folclorul românesc cu un limbaj compozițional modern.

Identitatea culturală a operei este însă un proces dinamic, continuu reevaluat și reinterpretat. Producțiile succesive au reflectat schimbările ideologice și sociale, adaptând discursul liric la realitățile contemporane. De exemplu, opera *Carmen* de Georges Bizet a fost adesea reimaginată pentru a evidenția conflictele de clasă și marginalizarea socială. Montarea lui Silviu Purcărete la Opera Națională Română din Timișoara, ilustrează această abordare printr-o viziune „în spirit parodic”, menită să reflecte contradicțiile și mediocritatea lumii moderne [4].

Flexibilitatea operei îi conferă o relevanță continuă, transformând-o într-un spațiu de negociere a identității culturale și sociale. În contextul globalizării, granițele dintre tradițiile naționale și influențele internaționale devin tot mai fluide, iar opera se transformă într-o platformă de dialog intercultural, unde estetici variate se întâlnesc și se influențează reciproc. Interacțiunea dintre tradiție și inovație, între național și universal, conferă teatrului liric o complexitate profundă, consolidându-i statutul de formă artistică ancorată în realitățile socio-culturale ale fiecărei epoci.

3. *Opera ca mijloc de transmitere a valorilor culturale și sociale.* Opera a funcționat ca un instrument de educație culturală și ca un mijloc de transmitere și consolidare a valorilor sociale. Prin impactul său asupra formării conștiinței colective, opera a reflectat și a perpetuat ideologiile, normele culturale și structurile de putere dominante. Conform teoriei sociale a lui Pierre Bourdieu, arta este strâns ancorată în contextul său social și joacă un rol fundamental în reproducerea și legitimarea valorilor hegemonice [5]. Din această perspectivă, normele culturale și ideologiile sunt propagate, contestate sau reafirmate, influențând percepțiile colective și dinamica socială.

Prin complexitatea sa artistică și densitatea tematică, opera provoacă adesea o reflecție profundă asupra marilor dileme existențiale. Opera *Fidelio* de Ludwig van Beethoven constituie un exemplu emblematic în acest sens, articulând cu rigoare artistică teme precum libertatea, justiția și rezistența împotriva tiraniei. În rădăcină în idealurile Iluminismului, această creație lirică celebrează eroismul individual în fața abuzului de putere, afirmând un discurs articulat despre drepturile omului și limitele legitimității autorității. De-a lungul timpului, montările operei au fost contextualizate istoric, oscilând între expresii ale rezistenței politice și manifestări ale speranței într-o societate mai echitabilă.

Totuși, dincolo de promovarea ideilor de libertate și progres, opera a fost, la rândul său, folosită ca instrument de propagandă și consolidare a ideologiilor dominante. În secolul XX, regimurile totalitare au utilizat teatrul liric pentru a manipula opinia publică, recurgând la

cenzură și adaptarea operelor în scopuri politice. În spațiul românesc comunist, producțiile de operă erau supuse unui control sever, iar repertoriul era selectat pentru a susține narativele politice oficiale.

Această dialectică între operă și ideologie rămâne relevantă și în contemporaneitate. Producțiile actuale interoghează teme precum inegalitatea socială, tensiunile dintre tradiție și modernitate sau crizele identitare ale lumii globalizate. Montarea operei *Clemența lui Titus* de Wolfgang Amadeus Mozart, în regia lui Tompa Gábor la Opera Națională București, oferă un exemplu ilustrativ. Regizorul propune o paralelă simbolică între incendiul Capitoliului din Roma antică și „asaltul asupra Capitoliului Statelor Unite ale Americii din 6 ianuarie 2021”, subliniind permanența conflictelor legate de autoritate, legitimitate și instabilitate politică [6].

În acest cadru, opera rămâne un spațiu activ de negociere a identității colective, stimulând dezbaterea valorilor fundamentale ale unei societăți în continuă reconfigurare culturală. Teatrul liric își reafirmă rolul de catalizator al dialogului social, reflectând și influențând realitățile politice și sociale ale lumii contemporane.

Dimensiunea estetică și filosofică a operei

1. *Teoria axiologică a operei – intersecția dintre estetică și etică.* Opera reprezintă un fenomen estetic și un spațiu pentru explorarea dilemelor morale fundamentale. Teatrul liric integrează valori estetice și etice, generând un discurs artistic ce contribuie la formarea sistemelor de valori ale publicului și stimulează reflecția asupra condiției umane. În *Scrisori privind educația estetică a omului*, Friedrich Schiller susține că arta contribuie la formarea conștiinței morale, facilitând echilibrul dintre rațiune și sensibilitate prin intermediul experienței estetice [7]. Opera participă la acest proces prin rafinarea sensibilității morale și stimularea unei reevaluări critice a conceptelor de bine și rău, oferind spectatorului o experiență intelectuală și emoțională.

Una dintre temele centrale abordate de operă este tensiunea între libertatea individuală și responsabilitatea colectivă. În opera *Aida* de Giuseppe Verdi, conflictul dintre iubirea personală și datoria față de națiune constituie punctul central al dramei, invitând spectatorul să reflecteze asupra sacrificiilor implicite ale deciziilor morale. Dimensiunea etică a operei este evidențiată și în *Don Giovanni* de Wolfgang Amadeus Mozart, unde libertatea absolută este contrastată cu imperativul moral, ridicând întrebări esențiale despre responsabilitate și autodeterminare. Opera *Lohengrin* de Richard Wagner analizează concepte legate de credință și încredere, provocând o reflecție filosofică asupra adevărului și rațiunii.

Opera influențează gândirea critică, adâncind conștiința spectatorului prin complexitatea intrigii și confruntarea cu dilemele morale. În opera *Don Carlo* de Verdi,

tensiunea dintre loialitate și datoria politică ridică întrebări despre autoritate și compromisurile impuse de putere, reflectând mecanismele politice și etice ale societății. În opera *Tosca* de Puccini, protagonistă este constrânsă să ia decizii extreme într-un context dominat de corupție și tiranie, iar sacrificiul său relevă pericolele autorității lipsite de etică și justiție, teme care rămân relevante și astăzi.

Așadar, opera reflectă și amplifică dilemele morale, transformându-se într-un cadru de introspecție și analiză critică. Într-o eră marcată de polarizare și superficialitate, teatrul liric rămâne un spațiu vital pentru explorarea complexității etice a condiției umane. Prin capacitatea sa de a stimula reflecția asupra valorilor, opera își menține rolul de catalizator al dezbaterilor filosofice și sociale, consolidându-se ca un mijloc de educație morală și estetică.

2. *Spectatorul ideal – percepție, emoție și hermeneutică culturală*. Opera creează un spațiu interactiv în care spectatorul participă la construcția sensului printr-un proces hermeneutic de interpretare. Fundamentată în teoria receptării, această paradigmă definește spectatorul ideal ca un agent activ, implicat în procesul de descifrare și resemnificare a operei. Percepțiile și emoțiile individuale, influențate de bagajul cultural propriu, transformă fiecare experiență artistică într-un act unic de explorare intelectuală și emoțională.

Conceptul de *cititor model*, teoretizat de Umberto Eco în domeniul literaturii, găsește un corespondent în arta operistică, sub forma *spectatorului model*. Eco susține că orice operă literară presupune existența unui receptor ideal, capabil să decodeze și să aprecieze complexitatea simbolurilor și a structurilor narrative, interpretând sensurile implicite ale textului [8]. În contextul teatrului liric, acest receptor se transformă într-un spectator activ, care, pe lângă înțelegerea structurii narrative și a dramaturgiei muzicale, este în măsură să interpreteze subtilitățile muzicii și ale libretului. Mai mult, Janneke Wesseling, aplicând teoria receptării estetice, subliniază faptul că experiența estetică reprezintă un proces continuu de interacțiune între opera de artă și receptor, iar sensurile sunt construite printr-o interacțiune dinamică între percepție, emoție și cunoaștere culturală [9]. Spectatorul devine o parte integrantă a actului artistic, participând activ la formarea sensurilor în cadrul experienței estetice.

Această interacțiune generează o complexitate hermeneutică, în care spectatorul își proiectează experiențele și concepțiile asupra operei. Spectacolul liric se transformă într-un teren al negocierii sensurilor, influențat de contextul socio-cultural și sensibilitățile individuale. Un exemplu emblematic este opera *Traviata* de Verdi, unde conflictul interior al Violettei Valéry, prinsă între iubirea pasională și datoria socială, provoacă spectatorul să reflecteze asupra propriilor contradicții. Pentru spectatorul ideal, familiarizat cu subtextul cultural al operei, această relație se manifestă ca o conexiune emoțională și intelectuală

profundă. Empatia și introspecția devin esențiale în experiența estetică, iar opera funcționează ca un catalizator al reflecției personale.

Contextul educațional, social și cultural al spectatorului influențează profund percepția și interpretarea operei. Un public avizat decodifică simbolurile și structurile narative cu o subtilitate superioară unui spectator mai puțin pregătit. Inițiativele educaționale, precum transmisiunile live, conferințele și programele de popularizare a operei, sprijină formarea unui public capabil să aprecieze complexitatea artei lirice, educația având un rol fundamental în dezvoltarea unui spectator reflexiv și implicat.

Pe lângă receptarea individuală, sensibilitățile și normele sociale ale epocilor influențează profund interpretarea operei. Montările contemporane reinterpretează frecvent lucrările clasice, reflectând noile sensibilități culturale și conferind relevanță actuală unor teme arhetipale. De exemplu, în producțiile recente ale operei *Don Giovanni* de Mozart protagonistul este redat atât ca un seducător carismatic cât și ca un simbol al abuzului de putere, reflectând dezbaterile actuale despre etică și consimțământ. Aceste reinterpretări reflectă preocupările și conștiința socială actuală, adaptând sensurile operei la contextul cultural contemporan.

Experiența operei este dinamică, modelată de educația, sensibilitatea și contextul cultural al spectatorului. Spectacolul liric devine un spațiu de dialog între trecut și prezent, între intenția compozitorului și receptarea publicului, între rațiune și emoție. Fiecare spectator, prin bagajul său cultural și afectiv, elaborează o interpretare proprie, reconfigurând sensurile operei. Arta operistică rămâne o formă dinamică și versatilă, care se adresează atât intelectului, cât și sufletului, invitând spectatorul să participe activ la crearea sensurilor și la reevaluarea normelor. Procesul continuu de reinterpretare transformă opera într-un spațiu al interacțiunii dintre tradiția culturală și realitățile contemporane, între estetica universală și viziunea individuală, într-o evoluție constantă.

Opera în context contemporan

1. *Opera între tradiție și inovație – regia contemporană și noile forme de spectacol.* În ultimele decenii, regia contemporană a operei a devenit un spațiu al experimentării estetice și conceptuale, redefinind relația dintre respectul față de partitura originală și libertatea de reinterpretare artistică. Tehnologiile inovatoare, abordările simbolice și conceptele regizorale noi au transformat profund experiența spectatorului, generând un dialog complex între tradiție și modernitate. Aceste transformări au stimulat aprecierea estetică, dar și dezbaterile critice asupra limitelor interpretării. Dacă montările tradiționale urmăresc conservarea intențiilor compozitorului și fidelitatea față de estetica epocii sale, regia contemporană introduce viziuni

provocatoare care oferă perspective noi asupra capodoperelor canonice.

Un exemplu relevant al acestui proces de resemnificare este viziunea regizorală a lui Robert Carsen, cunoscut pentru actualizarea simbolismului operelor clasice. În producția *Dialogul Carmelitelor* de Francis Poulenc, Carsen a optat pentru un minimalism scenografic expresiv, transformând decorul într-un spațiu atemporal al introspecției, subliniind astfel universalitatea temelor religioase și existențiale ale operei. Montarea sa a fost apreciată pentru intensitatea vizuală și utilizarea ingenioasă a iluminării, care au potențat impactul emoțional al spectacolului, fără a altera coerența dramaturgică [10]. Într-o direcție similară, Damiano Michieletto a reimaginat *Călătoria la Reims* de Gioachino Rossini, plasând acțiunea într-un muzeu de artă contemporană, accentuând absurditatea și artificialitatea convențiilor sociale printr-o paralelă între satira rossiniană și anxietățile lumii moderne.

Noile direcții regizorale provoacă inevitabil controverse și ridică întrebări fundamentale cu privire la limitele reinterpretării: în ce măsură poate regia contemporană interveni asupra operei fără a-i compromite sensul original? Pentru unii critici și spectatori, astfel de montări creează un dialog valoros între trecut și prezent, oferind noi perspective asupra unor capodopere consacrate, în timp ce alții le consideră o îndepărtare nejustificată de la intențiile compozitorului. De exemplu, montarea operei *Tristan și Isolda* realizată de Peter Sellars [11] a fost apreciată pentru profunzimea sa emoțională, însă a stârnit și critici din cauza esteticii minimaliste și abstractizării excesive, care nu au rezonat în mod egal cu toate categoriile de spectatori. Aceste reacții divergente subliniază complexitatea relației dintre inovația regizorală și fidelitatea față de opera originală, evidențiind pluralitatea viziunilor asupra transformării spectacolului liric în contextul contemporan.

Un alt element semnificativ al regiei contemporane este integrarea noilor tehnologii în spectacolul liric. Proiecțiile video, realitatea augmentată și iluminarea inteligentă reconfigurează scenografia tradițională, generând o estetică hibridă în care limitele dintre real și virtual devin fluide. Un exemplu de acest tip a fost vizibil în producția *Oedipe* de George Enescu, montată la Opera Națională din București, unde proiecțiile multimedia au fost utilizate pentru a amplifica dimensiunea mitologică și introspectivă a operei, adăugând straturi noi de semnificație vizuală.

Inovațiile tehnologice și reinterpretările moderne sunt întâmpinate cu rezerve de o parte a publicului și a criticii. Se conturează o tensiune constantă între intenția de a revitaliza spectacolul liric și riscul de a îndepărta spectatorii atașați de tradiția operatică. În acest context, regia contemporană trebuie să echilibreze nevoia de inovație cu respectul pentru integritatea operei, evitând atât o ruptură radicală cu tradiția, cât și o simplă repetare a convențiilor anacronice. Această dilemă reflectă complexitatea și responsabilitatea actului

regizoral, într-o epocă în care noile tehnologii și abordările conceptuale pot deschide perspective artistice valoroase, dar, în egală măsură, pot risca să altereze coerența estetică și semnificația originală a operei.

Modernizarea producțiilor lirice depășește simpla problemă estetică, devenind o chestiune de orientare cultural-ideologică. Într-un peisaj în continuă schimbare, reinterpretările succesive confirmă vitalitatea operei, demonstrând capacitatea sa de a rămâne relevantă și de a stimula reflecții asupra normelor sociale, identității și condiției umane. Totuși, acest proces de reînnoire trebuie abordat cu discernământ, menținând echilibrul între actualizare și respectul pentru tradiția ce conferă operei identitatea sa distinctă.

2. *Opera și postmodernismul – deconstrucție și hibridizare.* Postmodernismul a marcat o schimbare fundamentală în percepția și reinterpretarea operelor clasice, provocând reevaluarea valorilor tradiționale și deconstruirea convențiilor estetice consacrate. Spre deosebire de modernism, care favoriza ruptura cu trecutul în favoarea inovației radicale, postmodernismul îmbrățișează hibridizarea, pastișa și deconstrucția ca metode de resemantizare a materialului clasic. Această abordare amplifică semnificațiile operei, integrând-o într-un dialog constant cu valorile și preocupările contemporane.

Un exemplu al tendinței postmoderne îl constituie reinterpretarea operei *Don Giovanni* de Mozart, montată de-a lungul decadelor în funcție de schimbările ideologice și culturale ale fiecărei epoci. În unele producții, Don Giovanni este prezentat ca un libertin pedepsit pentru imoralitatea sa, în timp ce altele îl transformă într-un simbol al fluidității morale și al instabilității valorilor sociale. Reinterpretările contemporane îl redau, de exemplu, ca un magnat al tehnologiei, un politician corupt sau un lider carismatic, subliniind relativizarea comportamentelor abuzive în societatea actuală, în favoarea spectaculosului și a consumului superficial de cultură. Alte montări propun o viziune introspectivă, portretizându-l ca pe un „dublu al lui Brandon”, marcat de „teama existențială” și de dependența sa [12], sau ca un „libertin suprem”, un „decadent” ce sugerează excese autodistructive, precum consumul de substanțe interzise [13]. Aceste abordări transformă opera într-un spațiu de reflecție asupra relațiilor de putere, manipulării sociale și fragilității eticii individuale, subliniind reconfigurările postmoderne ale valorilor sociale.

Un alt element definitoriu al postmodernismului în operă este hibridizarea stilurilor și genurilor, proces ce estompează granițele dintre trecut și prezent, generând un efect de colaj. Montările contemporane integrează diverse influențe culturale și estetice, aducând în prim-plan teme universale și stimulând reflecții asupra relației dintre artă, consumul de masă și valorile clasice. Un exemplu relevant este opera *Rigoletto* de Verdi, reinterpretat de Stephen Barlow la Opera Națională București, unde acțiunea este transpusă în Chicago-ul anilor 1920,

în perioada prohibiției. În această versiune, Ducele este transformat într-un lider mafiot, iar Rigoletto devine un artist de cabaret, legat de lumea interlopă [14]. Adaptarea recontextualizează problematica abuzului de putere și a corupției morale într-un cadru cultural și temporal diferit. O altă producție, regizată de Adele Thomas la Opera Națională Galeză, îmbină elemente din diverse perioade istorice pentru a sublinia decăderea morală a societății, evidențiind universalitatea tematicii și capacitatea operei de a rămâne relevantă în fața provocărilor contemporane.

Pe lângă ironie și pastişă, postmodernismul în operă se caracterizează printr-o tendință reflexivă, în care spectacolul devine conștient de propriile structuri estetice și narrative. Un exemplu semnificativ este montarea operei *Boema* de Puccini, în regia lui Stefan Herheim, la Opera Națională Norvegiană, unde acțiunea este transpusă într-un spital contemporan, iar Mimì, grav bolnavă de cancer, se află pe patul de moarte. Regizorul alternează între realitatea clinicii și decorul tradițional al garsonierei pariziene, subliniind contrastul între lumea reală și cea imaginară a personajelor. Abordarea a fost apreciată pentru modul în care reflectă fragilitatea condiției artistice în contextul societății contemporane, fiind o meditație asupra efemerității existenței. Cu toate acestea, reacțiile publicului și ale criticii au fost împărțite, reflectând diversitatea de perspective asupra reinterpretărilor postmoderne.

Schimbările de paradigmă din opera postmodernă generează reacții variate din partea publicului și criticii. Unii apreciază capacitatea lor de a revitaliza și menține relevanța operelor clasice, în timp ce alții critică riscul de trivializare sau subminare a valorilor fundamentale. Indiferent de perspectiva adoptată, postmodernismul a transformat opera într-un spațiu al experimentului artistic și al dialogului critic, demonstrând că această formă de artă rămâne un teren dinamic pentru explorarea culturală și ideologică.

3. *Opera ca oglindă a societății contemporane.* Din perspectiva studiilor culturale, opera se conturează ca o formă artistică autonomă și ca o reflexie a contextului socio-cultural în care este creată, receptată și reinterpretată. De-a lungul istoriei sale, opera a funcționat ca un spațiu dinamic al dezbaterii ideologice și estetice, recontextualizând teme clasice pentru a oglindi sensibilitățile și provocările lumii contemporane.

Un element definitoriu al operei în secolul XXI este integrarea explicită a unor problematici sociale presante, precum migrația, criza climatică sau tensiunile geopolitice. Montările recente ale operei *Nabucco* de Giuseppe Verdi oferă un exemplu edificator, în care tematica exilului și a opresiunii este reinterpretată prin prisma crizei refugiaților, marcând o apropiere între discursul artistic și realitățile globale actuale. În acest sens, opera devine un canal de mediere culturală și critică socială. *Nabucco 12*, în regia lui Alexander Hausvater, montată la Opera Națională Română din Cluj-Napoca, reprezintă o astfel de inițiativă artistică

angajată. Regizorul însuși descrie spectacolul ca fiind o „reflecție a ceea ce se întâmplă pe străzile României astăzi”, transformând actul artistic într-un manifest social. Folosirea unor simboluri vizuale puternice, precum costumele SMURD sau fluturarea drapelului național, conferă spectacolului o dimensiune ce transcende esteticul, devenind un instrument de conștientizare și contestare a disfuncțiilor sociale [15].

În era digitală, relevanța operei este tot mai strâns legată de capacitatea sa de a se adapta noilor paradigme culturale și tehnologice, precum și de modul în care reușește să interacționeze cu un public tot mai eterogen. Evoluția tehnologică facilitează această transformare prin integrarea elementelor multimedia, a realității augmentate și a transmisiunilor live, extinzând accesibilitatea și diversificând experiența estetică. Aceste inovații contribuie la consolidarea operei ca spațiu de reflecție critică și dialog social activ.

Totuși, procesul de modernizare presupune un demers atent și nuanțat, pentru a evita compromiterea autenticității expresiei lirice. Instituțiile culturale și creatorii de scenă au responsabilitatea de a integra tehnologiile emergente într-o manieră care amplifică expresivitatea artistică, păstrând totodată rigoarea estetică și profunzimea conceptuală. În cele din urmă, opera își reafirmă relevanța ca spațiu dinamic al explorării culturale și ideologice, esențial în articularea identităților colective și în reflectarea tensiunilor sociale contemporane. Capacitatea sa de a absorbi și reconfigura discursurile epocii contribuie decisiv la continuitatea sa, consolidându-i statutul de artă vie și vector al schimbării în societatea actuală.

Concluzii

Opera continuă să reprezinte un fenomen artistic de referință, aflat la intersecția dimensiunilor culturale, sociale, estetice și axiologice. Impactul său asupra valorilor umanității este profund, iar relevanța sa în peisajul cultural contemporan rămâne incontestabilă. Prin sinteza diverselor forme de artă, opera oferă o experiență sinestezică menită să stimuleze reflecția asupra marilor teme ale societății.

Într-un context global marcat de transformări accelerate ale valorilor și de crize identitare, scena lirică se afirmă drept un spațiu de reinterpretare critică a realității, adaptându-se constant sensibilităților contemporane. Tehnologiile emergente contribuie la redefinirea raportului dintre operă și public, extinzând accesibilitatea și facilitând o interacțiune mai dinamică și participativă.

În același timp, teatrul liric își menține funcția de oglindă a societății, devenind un catalizator al dezbaterii culturale și ideologice. Regia modernă și postmodernă reconfigurează relația dintre tradiție și inovație, valorificând spectacolul liric ca instrument de analiză a

realităților socio-politice și existențiale. Astfel, opera reflectă contextul în care este creată, contribuind activ la dezvoltarea gândirii critice și a conștiinței etice.

Impactul operei se extinde și în sfera educației estetice și morale, influențând atitudini și modele de comportament. Într-o epocă digitală și globalizată, opera devine tot mai accesibilă, promovând diversitatea culturală și stimulând dialogul intercultural. Direcțiile viitoare de cercetare vor continua să investigheze modul în care teatrul liric răspunde provocărilor contemporane, contribuind la conturarea percepțiilor sociale și a valorilor dominante, în timp ce menține un echilibru subtil între fidelitatea față de tradiție și deschiderea către inovație.

Referințe bibliografice

1. WAGNER, R. *Opera și drama*. București: Editura Muzicală, 1983.
2. SCRUTON, R. *Death-Devoted Heart: Sex and the Sacred in Wagner's Tristan and Isolde*. Oxford: Publisher Oxford University Press, 2004. ISBN 9780195166910.
3. CONTA, L.V. Lohengrin e un spectacol memorabil ce va da naștere și unor controverse. *Adevărul*. Online. 2021-12-20. ISSN 1016-7587. Disponibil: <https://adevarul.ro/stil-de-viata/cultura/cronica-muzicologul-lena-vieru-conta-lohengrin-e-2139710.html> [accesat 2025-03-24].
4. FLOREA, A. „Carmen” de Bizet - o parodie a zilelor noastre. *Adevărul*. Online. 2017-04-04. ISSN 1016-7587. Disponibil: <https://adevarul.ro/blogurile-adevarul/carmen-de-bizet-o-parodie-a-zilelor-noastre-1776767.html> [accesat 2025-03-24].
5. BOURDIEU, P. *La distinction. Critique sociale du jugement*. Paris: Les Editions de Minuit, 1979. ISBN 2-7073-0275-9.
6. EURONEWS. Premieră în regia lui Tompa Gábor la Opera Națională București, cu „La clemenza di Tito” de Mozart. *Euronews*. Online. 2024-06-28. ISSN 1562-8051. Disponibil: <https://www.euronews.ro/articole/premiera-in-regia-lui-tompa-gabor-la-opera-nationala-bucuresti-cu-la-clemenza-di> [accesat 2025-03-27].
7. SCHILLER, F. *Scieri estetice*. București: Editura Univers, 1981.
8. ECO, U. *Lector in fabula*. București: Editura Univers, 1991. ISBN 973-34-0050-5.
9. WESSELING, J. *The Perfect Spectator: The Experience of the Art Work and Reception Aesthetics*. Amsterdam: Publisher Valiz/vis-à-vis, 2017. ISBN 9789080818507.
10. JEAL, E. Dialogues des Carmélites review – a production that leaves you with a lump in your throat. *The Guardian*. Online. 2014-05-30. ISSN 1756-3224. Disponibil: <https://www.theguardian.com/music/2014/may/30/poulenc-dialogues-des-carmelites-royal-opera-house-review> [accesat 2025-03-26]
11. FEFFERMAN, S. Ancient magic updated: Peter Sellars' Tristan with the Canadian Opera Company. *Bachtrack*. Online. 2013-02-11. Disponibil: https://bachtrack.com/review-canadian-opera-company-tristan-sellars?utm_source=chatgpt.com [accesat 2025-03-29].
12. POPA BULUC, M. Un Don Giovanni, semnat Krzysztof Warlikowski, controversat la Bruxelles. *Cotidianul*. Online. 2014-12-22. ISSN 1583-8102. Disponibil: https://www.cotidianul.ro/un-don-giovanni-semnat-krzysztof-warlikowski-controversat-la-bruxelles-2/?utm_source=chatgpt.com [accesat 2025-03-29].
13. DRAGOIU, A. Am rămas prost. Publicul în delir, ca de obicei – critică la „Don Giovanni”, în regia lui Andrei Șerban. *HotNews*. Online. 2017-09-92. Disponibil: <https://hotnews.ro/am-ramas-prost-publicul-in-delir-ca-de-obicei-critica-la-don-giovanni-in-regia-lui-andrei-serban-410512> [2025-03-29].
14. SIMIONESCU, A. „Rigoletto”, în viziune modernă la Opera Națională. *Evz*. Online. 2014-02-19. ISSN 1222-328X. Disponibil: https://evz.ro/1083323.html?utm_source=chatgpt.com [accesat 2025-03-28].
15. BOICEA, D. Opera „Nabucco 12”, încheiată cu îndemnuri la revoluție. *Adevărul*. Online. 2012-01-16. ISSN 1016-7587. Disponibil: <https://adevarul.ro/stil-de-viata/cultura/opera-nabucco-12-incheiata-cu-indemnuri-la-1273793.html> [accesat 2025-03-29].